

KRK 26/V/2020

**REALIZACJI OBOWIĄZKÓW PRACODAWCY
WOBEC GRUPY
ZAWODOWYCH KURATORÓW SĄDOWYCH.**

**OPRACOWANIE WYNIKÓW BADANIA ANKIETOWEGO
Komisja Monitorowania
warunków pracy, płacy i obciążeń obowiązkami
Krajowej Rady Kuratorów**

Przewodniczący: *Lech Sobieszczuk*, Zastępca Przewodniczącego *Jan Wacławiak*

Warszawa 2020

Wstęp

Opracowanie powstało na podstawie, sporządzonych na poziomie okręgów, zbiorczych opracowań odpowiedzi uzyskanych w ankietach z poszczególnych sądów rejonowych. Badanie składało się z dwóch części. W pierwszej części zbieraliśmy odpowiedzi na pytania dotyczące realizacji różnych form obowiązków pracodawcy, zakresu uzyskiwanych świadczeń, ich struktury, aktywności podejmowanej przez różne podmioty zaangażowane w ten proces, aktualny stan świadomości środowiska w zakresie zapewnienia kuratorom właściwych środków ochrony, trudności związane z uzyskaniem adekwatnego opisu stanowiska pracy i oceny stopnia ryzyka zawodowego oraz stosownych - do tego opisu i oceny, świadczeń.

Druga część badania polegała na zebraniu, otrzymanych z poszczególnych okręgów, w miarę reprezentatywnych, opisów stanowiska pracy kuratora oraz oceny ryzyka zawodowego funkcjonujących w sądach rejonowych w danym okręgu. Odpowiedzi uzyskano z wszystkich okręgów w Polsce. Badanie przeprowadzono na przełomie lutego i marca 2020 roku, tuż przed ogłoszeniem stanu epidemii. W kolejnych punktach pierwszej części tego opracowania podjęto próbę omówienia uzyskanych wyników i naszkicowania ogólnego obrazu związanego z realizacją obowiązków pracodawcy wynikających ze specyfiki pracy kuratora zawodowego. Wyniki zaprezentowano według kolejności zadawanych w ankiecie pytań.

W części drugiej opracowania zajęliśmy się analizą funkcjonujących w sądach rejonowych opisów stanowiska pracy i ocen ryzyka zawodowego kuratorów. W ramach tej części podjęliśmy też próbę opracowania wzorcowego kompletu tych dokumentów. Podstawą bowiem do uzyskania adekwatnych świadczeń jest prawidłowy opis stanowiska pracy kuratora i związana z nim ocena ryzyka zawodowego.

Część I

Wyniki ankiety dotyczącej realizacji obowiązków pracodawcy.

1. Liczba sądów rejonowych w tym funkcjonalnych.

W ankiecie wykazano istnienie 318 sądów rejonowych, co znajduje potwierdzenie w innych źródłach. Wśród wymienionych 318 sądów, respondenci wskazali aż 119 (37,4%) sądów funkcjonalnych, np. w okręgu katowickim wykazano, że wszystkie 13 sądów to sądy funkcjonalne, a w okręgu suwalskim wykazana liczba sądów funkcjonalnych była wyższa niż faktyczna liczba jednostek podległych sądowi okręgowemu. Dlatego informacje o sądach funkcjonalnych zawarte w ankietach wydają się mało wiarygodne.

2. Liczba sądów, w których dokonano zakupu odzieży.

W ankiecie wykazano tylko dwa sądy rejonowe, w których dokonano zakupu odzieży, obydwie w okręgu częstochowskim. Zakupiono tam kurtki przeciwdeszczowe z kapturem i dopinanym polarem - jako odzież ochronną. Zakupy odzieży dokonywane są z częstotliwością raz na sześć lat. Wartość na jednego kuratora mieści się w przedziale od 149,50 zł do 195,00 zł, w zależności od rozmiaru.

3. Liczba sądów, w których dokonano zakupu środków ochrony sanitarnej.

W ankiecie wykazano 146 (45,9%) takich sądów rejonowych. W poszczególnych okręgach odnotowano krańcowe zróżnicowanie w zakresie realizacji tego obowiązku pracodawcy. W kilku okręgach: białostockim, siedleckim, sieradzkim, suwalskim i toruńskim, obowiązek ten nie był realizowany w żadnym sądzie. W okręgu poznańskim na 21 sądów rejonowych obowiązek ten był realizowany zaledwie w 1 sądzie rejonowym. W kilku okręgach obowiązek ten był realizowany we wszystkich sądach rejonowych. Jest tak w okręgach: bielsko-bialskim, częstochowskim, koszalińskim, olsztyńskim, przemyskim i warszawsko-praskim. W kilku okręgach obowiązek jest realizowany prawie we wszystkich sądach rejonowych, np. w okręgu krakowskim w 11 sądach rejonowych na ogólną liczbę 12 sądów rejonowych, a w okręgu katowickim w 10 na 13 sądów rejonowych. Z ankiety wynika, że obowiązek ten nie był realizowany w żadnym zakresie aż w 172 sądach rejonowych (54,1%). Jest to o tyle niepokojące, że czas przeprowadzenia badania ankietowego zbiegł się z początkiem pandemii, która wręcz wymusiła zabezpieczenie pracowników w środki ochrony sanitarnej.

Rodzaje środków.

W poszczególnych sądach występuje również duże zróżnicowanie w zakresie rodzajów środków, w które wyposażeni są kuratorzy. Katalog tych środków oraz liczba wystąpień w poszczególnych sądach prezentuje się następująco:

- a. płyny, spraye, żele, chusteczki, środki antybakteryjne, antygrzybicze i dezynfekujące do odkażania rąk i innych powierzchni – w 142 sądach rejonowych,
- b. rękawiczki jednorazowe – w 97 sądach rejonowych,
- c. preparaty na kleszcze i inne owady – w 52 sądach rejonowych,
- d. maseczki ochronne przeciwpyłowe – w 35 sądach rejonowych,
- e. ręczniki papierowe – w 14 sądach rejonowych,
- f. jednorazowe ochraniacze na obuwiu – w 10 sądach rejonowych,
- g. wyposażenie apteczki – w 6 sądach rejonowych,
- h. szampon przeciw wszawicy – w 6 sądach rejonowych,

- i. woreczki na zużyty materiał do badań – w 2 sądach rejonowych,
- j. krem do rąk – w 2 sądach rejonowych.

Częstotliwość wydawania.

W wielu sądach środki ochrony wydawane są stosownie do składanych zamówień. Taki sposób dystrybucji środków wskazano w 59 sądach rejonowych. W wielu jednak przypadkach wskazano, że odbywa się to raz w roku – w 37 sądach rejonowych. Jednorazowy sposób wyposażenia kuratorów odnotowano w 50 sądach rejonowych. W kilku też przypadkach zgłoszono, że wyposażenie w środki ochrony sanitarnej miało miejsce po raz pierwszy, co można postrzegać jako informację pozytywną, mogącą świadczyć o wzroście świadomości pracodawcy co do charakteru pracy kuratorów.

Obecnie, w związku z trwającą pandemią COVID-19 można się spodziewać radykalnych zmian w zakresie wyposażeniu kuratorów w środki ochrony sanitarnej. Prawdopodobnie nie będzie to jednak skutkiem dostrzeżenia szczególnego charakteru pracy kuratorów, gdyż wyposażenie w środki ochrony sanitarnej dotyczy obecnie wszystkich pracowników sądownictwa. Niemniej jednak, w kontekście narastającego zagrożenia ryzykiem zakażenia, można spodziewać się, że świadomość decydentów, jak i samych kuratorów, związana z ryzykiem pracy w terenie, ulegnie istotnej zmianie.

Średnia roczna wartość zakupionych środków w przeliczeniu na jednego kuratora.

Wyniki ankiety w tym zakresie sprawiają pewne problemy interpretacyjne. W ankietach z niektórych okręgów do środków ochrony sanitarnej wpisano np. elektroniczne odstraszacze na psy, gaz pieprzowy, latarki, a nawet system „*Bezpieczny Kurator*” (co stanowi oczywiste nieporozumienie), bez wyodrębnienia ich jednostkowych kosztów. Istotne znaczenie ma również rozpiętość cenowa maseczek, w które są zaopatrzeni kuratorzy – od zwykłych budowlanych masek przeciwpyłowych do znacznie droższych masek przeciwsmogowych wielokrotnego użycia, np. spełniających normy ffp3 (chroniące przed wirusami). W dwóch okręgach w ankietach nie podano kosztów zakupu środków – w tych dwóch przypadkach dokonano szacunkowej oceny na podstawie zawartości świadczeń. W kilku też przypadkach podany w ankiecie przedział cenowy, np. 30 zł – 245 zł, podzielono proporcjonalnie do liczby sądów rejonowych w okręgu, w których wykazano zakup takich środków.

Ze względu na powyżej wskazane okoliczności zebrane dane nie pozwalają na wyliczenie średniej wysokości kosztów, ponoszonych przez pracodawcę w związku z zaopatrzeniem kuratora w środki ochrony. W przedstawionej poniżej próbie oszacowania liczby sądów rejonowych, według kryterium wysokości kosztów

ponoszonych przez pracodawcę na zakup środków ochrony sanitarnej, należy więc uwzględnić powyższe uwagi.

Liczba sądów rejonowych realizujących zakupy środków ochrony sanitarnej w podanych przedziałach cenowych:

- a. do 20 zł – w 61 sądach rejonowych,
- b. od 21 zł do 50 zł – w 44 sądach rejonowych,
- c. od 51 zł do 100 zł – w 25 sądach rejonowych,
- d. od 101 zł do 200 zł – w 8 sądach rejonowych,
- e. powyżej 200 zł – w 6 sądach rejonowych.

4. Liczba sądów, w których pracodawca zapewnia kuratorom szczepienia ochronne.

W ankiecie wykazano 21 takich sądów rejonowych (6,6%). Rodzaje stosowanych szczepień ochronnych to szczepienia przeciw: grypie, WZW typu B, wściekliznie i przeciw tężcowi. Liczba sądów rejonowych zapewniających szczepienia według kryterium rodzaju choroby przedstawia się następująco:

- a. tylko szczepienia przeciw grypie – w 11 sądach rejonowych (okręgi: gdański, krakowski, legnicki, olsztyński)
- b. tylko szczepienia przeciw WZW typu B – w 5 sądach rejonowych (okręgi: elbląski, gliwicki, warszawsko praski)
- c. szczepienia przeciw grypie i przeciw WZW typu B – w 1 sądzie rejonowym (okręg wrocławski)
- d. szczepienia przeciw grypie, WZW typu B, przeciw tężcowi oraz przeciw wściekliznie – w 5 sądach rejonowych (okręg szczeciński)

Częstotliwość szczepień.

Częstotliwość szczepień ochronnych uzależniona jest od choroby. W przypadku grypy jest to szczepienie coroczne i tak też było wykazywane w ankiecie. W bardzo dużym uproszczeniu, szczepienia profilaktyczne, przeciwko pozostałym wymienionym chorobom są aktualizowane średnio co 5 lat.

Wartość szczepień.

Wykazywana w ankiecie wartość szczepień ochronnych dotyczyła tylko szczepień przeciw grypie. Podawane wartości mieściły się w przedziale od 30 zł do 60 zł. Na stronie Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kole ceny szczepionek: przeciw WZW typu B wynoszą 60 zł i 80 zł (występują w dwóch cenach), przeciw tężcowi (razem z błonicą) – 45 zł, przeciwko grypie - 45 zł, przeciwko wściekliznie – 170 zł.

Kryteria przy ustalaniu zakresu szczepień.

Kryteria brane pod uwagę przy ustalaniu zakresu szczepień to - praca terenowa, narażenie na czynniki chorobotwórcze, potrzeby zgłaszane przez kuratorów na konkretne szczepienia, ocena ryzyka zawodowego, stanowisko pracy i zagrożenie wynikające z wykonywanych czynności, wysoki stopień narażenia ze względu na pracę z osobami zakażonymi. Takie uzasadnienie odnotowano jedynie w ankietach z okręgów: szczecińskiego, gdańskiego i gliwickiego.

Warto też podkreślić, że w dwóch przypadkach kuratorzy nie skorzystali z oferty szczepień przeciw grypie, proponowanych przez pracodawcę – w jednym z sądów z okręgu krakowskiego (oferta płatna szczepienia przeciw grypie o wartości 30 zł) oraz w pięciu sądach rejonowych okręgu olsztyńskiego.

5. Liczba sądów, w których pracodawca dokonuje wypłaty ekwiwalentu na zakup odzieży roboczej.

W ankiecie wykazano 6 takich sądów rejonowych (1,9%) – w dwóch sądach rejonowych okręgu lubelskiego oraz w 4 sądach rejonowych okręgu szczecińskiego.

W przypadku dwóch sądów okręgu lubelskiego ekwiwalent w wysokości 37,67 zł został wypłacony w czerwcu 2019 roku. Ekwiwalent odnosił się do zakupu śniegowców w związku z pracą w terenie, w okresie zimowym.

Wysokość ekwiwalentu.

W przypadku okręgu szczecińskiego wysokość ekwiwalentu na kuratora podano kwoty od 360 zł do ok. 600 zł rocznie. Ekwiwalent na zakup odzieży jest zróżnicowany. W jednym z sądów do 360 zł ekwiwalentu na zakup odzieży dodatkowo wypłacona została kwota 191 zł w związku z jej praniem. W czterech sądach wydane zostały zarządzenia Prezesa i Dyrektora Sądu Rejonowego dot. wypłaty ekwiwalentu za zakup odzieży roboczej (sądy rejonowe: Gryfice, Stargard, Świnoujście, Myślibórz). W pozostałych sądach rejonowych podjęto rozmowy na rzecz zapewnienia ekwiwalentu, trwają ustalania dotyczące wysokości ekwiwalentu, konsultacje związane z projektem zarządzenia i jego ostatecznym opracowaniem. Trwa oczekiwanie na zatwierdzenie i podpisanie budżetu na 2020 rok.

Kryteria ustalenia wartości ekwiwalentu.

Na pytanie, jak ustalono wartość ekwiwalentu, w ankiecie okręgu szczecińskiego podano: ceny odzieży roboczej, rodzaje odzieży i obuwia oraz czas ich używalności, czynniki występujące w środowisku pracy, BHP, warunki atmosferyczne, czynniki ryzyka. Wypłacanie ekwiwalentu będzie uzależnione od czasu faktycznej pracy.

W przypadku danych z okręgu szczecińskiego sprawdziliśmy, czy przyznane kwoty zostały faktycznie wypłacone kuratorom po uchwaleniu budżetu na rok 2020. Ustalenia na dzień 26 maja 2020 roku wglądały następująco:

- SR Stargard: zarządzenie z listopada 2019 r., wypłata nastąpiła w grudniu 2019 r.;
- SR Gryfice : zarządzenie z listopada 2019 r., wypłata nastąpiła w grudniu 2019 r.;
- SR Myślibórz : zarządzenie ze stycznia 2020 r., nie wypłacono jeszcze ekwiwalentu;
- SR Świnoujście : zarządzenie z lutego 2020 r., nie wypłacono jeszcze ekwiwalentu;
- SR Goleniów : zarządzenie z kwietnia 2020 r., nie wypłacono jeszcze ekwiwalentu.

6. Liczba sądów, w których obowiązki pracodawcy są realizowane w innej formie niż wymienione w punktach 2 – 5.

W odpowiedziach wykazano 32 takie sądy rejonowe (10,1%). W ankietach z kilku okręgów wskazano wprawdzie takie „inne formy”, nie wypełniono jednak pola dotyczącego liczby sądów rejonowych, w których są one realizowane. Po uwzględnieniu maksymalnej liczby sądów rejonowych, we wskazanych okręgach, uzyskano liczbę 53 sądów rejonowych (16,7%), w których obowiązki pracodawcy są realizowane w innej formie niż wymienione. Zbyt ogólna formuła użytego w ankiecie pytania o „inne formy” realizacji obowiązków pracodawcy sprawiła, że w tym miejscu w odpowiedziach pojawiły się również obowiązki wychodzące poza te związane z zapewnieniem odzieży roboczej i środków ochrony sanitarnej (określone w tytule ankiety), choć mające jednak związek z szeroko rozumianym zapewnieniem bezpieczeństwa.

Wyszczególnione zostały następujące działania inne niż objęte meritum badania ankietowego:

- a. ultradźwiękowe odstraszacze na psy – w 43 sądach rejonowych (w ankiecie KRK z 2019 roku formę tę wykazały 24 zespoły),
- b. latarki – w 35 sądach rejonowych,
- c. gaz pieprzowy – w 29 sądach rejonowych (w ankiecie KRK z 2019 roku formę tę wykazało 15 zespołów);
- d. przyciski antynapadowe w pokojach – w 17 sądach rejonowych (w ankiecie KRK z 2019 roku formę tę wykazało 212 zespołów),
- e. współpraca z lekarzem medycyny pracy – w 10 sądach rejonowych,
- f. system „Bezpieczny Kurator” – w 9 sądach rejonowych (w ankiecie KRK z 2019 roku formę tę wykazało 125 zespołów),
- g. częściowa refundacja okularów – w 2 sądach rejonowych,
- h. ekwiwalent za używanie samochodów prywatnych do celów służbowych – taki zapis w ankiecie znalazł się w 1 sądzie rejonowym (okręg gdański).

W wynikach obecnego badania ankietowego wycinkowo pojawiły się formy działań pracodawców, które dotyczyły szeroko rozumianego zagadnienia bezpieczeństwa pracy kuratora sądowego, lecz nie mieściły się w zakresie pojęciowym środków ochrony osobistej. W praktyce takie działania jak zapewnienie usługi „Bezpieczny Kurator” czy montowanie przycisków antynapadowych w pokojach jest bardziej powszechne niżby wynikało to z uzyskanych obecnie wyników badania (dowodło tego zresztą opracowanie KRK przeprowadzone na przełomie lat 2018/2019, którego wyniki zostały przytoczone w nawiasach). Podobnie jak refundacja kosztów zakupu okularów ochronnych dla pracowników sądów, w tym kuratorów sądowych, których stanowisko pracy wymaga pisania na komputerze i jest związane z jego obsługą. Rozwiązanie to jest niemal standardem w całym kraju.

Zaskakująca była informacja zawartą w ankiecie z okręgu gdańskiego, że w jednym z sądów rejonowych „wprowadzony jest ekwiwalent za używanie przez kuratora zawodowego samochodów prywatnych do celów służbowych”. W bezpośredniej konsultacji ustaliliśmy, że informacja o zwrocie kosztów poruszania się samochodem prywatnym, w związku z pracą w terenie, jest błędna.

7. Liczba sądów, w których obowiązki pracodawcy nie są realizowane w żadnej z wymienionych form (zakup odzieży/obuwia, zakup środków ochrony sanitarnej, szczepień ochronnych, wypłata ekwiwalent za zakup odzieży ochronnej) oraz podejmowana aktywność w zakresie zmiany istniejącego stanu rzeczy.

W ankiecie wykazano aż 130 sądów rejonowych (40,9%), w których obowiązki pracodawcy nie są realizowane w żadnej z wymienionych form. W zamieszczonej poniżej zbiorczej tabeli przedstawiono informacje dotyczące liczby tych sądów w poszczególnych okręgach, liczby sądów, w których podjęto działania na rzecz zapewnienia przez pracodawcę wymienionych świadczeń oraz informacje o liczbie sądów, w których działania te są kontynuowane. Działania w zakresie poprawy istniejącego stanu rzeczy podjęto w 142 sądach rejonowych, przy czym najczęściej są to często te sądy rejonowe, w których pracodawcy wdrożyli już jakieś działania związane z zapewnieniem środków ochrony osobistej.

Zaskakująca jest zależność, z której wynika, że w sądach, w których obowiązki pracodawcy nie są realizowane w żadnej z wymienionych form, nie podejmuje się też działań zmierzających do poprawy sytuacji (zastosowany sposób zbierania informacji z ankiet zbiorczych na poziomie okręgu, nie pozwala na wskazanie poszczególnych sądów rejonowych).

Sąd Okręgowy	Liczba sądów rejonowych	liczba sądów, w których nie są wykonywane w żadnej formie	liczba sądów, w których podjęto działania na rzecz zabezpieczenia środków w formie a-d¹	czy te działania są prowadzone obecnie	w ilu sądach są obecnie prowadzone
Białystok	3	3		nie	0
Bielsko-Biała	3		3	tak	3
Bydgoszcz	8		8	tak	8
Częstochowa	4		4	tak	1
Elbląg	6	1	5	nie	0
Gdańsk	11	7	7	tak	7

Gliwice	9			brak danych	brak danych
Gorzów Wlkp.	5	4	5	tak	5
Jelenia Góra	6		2	tak	1
Kalisz	7	3	4	tak	4
Katowice	13	3	10	tak	1
Kielce	12	10	6	tak	6
Konin	4	2	2	tak	2
Koszalin	7		5	tak	5
Kraków	12		11	tak	2
Krosno	5	5		nie	0
Legnica	5	1	4	tak	3
Lublin	11	?	4	tak	3
Łomża	4	4		nie	0
Łódź	10	9	1	tak	1
Nowy Sącz	5	1		nie	0
Olsztyn	10		2	tak	2
Opole	9	4		brak danych	brak danych
Ostrołęka	5			nie	0
Piotrków Tryb.	5		1	nie	0
Płock	8	7	1	brak danych	brak danych
Poznań	21	20	1	nie	0
Przemyśl	4		1	nie	0
Radom	7	6	7	tak	7
Rzeszów	6	1	6	nie	0
Siedlce	6	6	1	nie	0
Sieradz	4			brak danych	brak danych
Słupsk	6	3	1	tak	1
Suwałki	4	4		nie	0
Szczecin	11	3	11	tak	11
Świdnica	5	3	2	tak	2
Tarnobrzeg	5	3	2	tak	2
Tarnów	4	3	4	nie	0
Toruń	6			tak	1
Warszawa	8	2		brak danych	brak danych
Warszawa Praga	6		6	tak	6
Włocławek	5		5	tak	5
Wrocław	10	5	6	tak	5
Zamość	6	3	3	tak	3
Zielona Góra	7	4	1	nie	0
Polska	318	130	142	26 TAK, 14 NIE, 5 BRAK DANYCH	97

Tab. 1. *) a-d – dotyczy następujących form realizacji obowiązków pracodawcy: zakup odzieży/obuwia, zakup środków ochrony sanitarnej, szczepień ochronnych, ekwiwalent za zakup odzieży ochronnej.

Brak wykazanej aktywności w kierunku uzyskania należnych świadczeń szczególnie widoczny jest na przykładzie następujących okręgów: białostockiego, krośnieńskiego, łomżyńskiego, suwalskiego. W okręgach tych równolegle występuje brak omawianych świadczeń i brak aktywności w celu uzyskania poprawy. Niska aktywność w stosunku do ujawniających się braków występuje też w okręgach: łódzkim-aktywność w jednym sądzie rejonowym, przy stwierdzonym braku jakichkolwiek świadczeń w 9 sądach; płockim- aktywność w jednym sądzie rejonowym, przy stwierdzonym braku jakichkolwiek świadczeń w 7 sądach; poznańskim- aktywność w jednym sądzie rejonowym, przy stwierdzonym braku jakichkolwiek świadczeń w 20 sądach; siedleckim+ aktywność w jednym sądzie rejonowym, przy stwierdzonym braku jakichkolwiek świadczeń w 6 sądach.

Uwagę zwraca znaczna aktywność tych okręgów sądowych w których praktycznie nie ma już sądów rejonowych pozbawionych świadczeń. Dzieje się tak

w okręgach: bielsko- bialskim- aktywność we wszystkich 3 sądach rejonowych; bydgoskim- aktywność we wszystkich 8 sądach rejonowych; warszawsko praskim- aktywność we wszystkich 6 sądach rejonowych; wrocławskim- aktywność we wszystkich 5 sądach rejonowych; koszalińskim- aktywność w 5 sądach rejonowych; krakowskim- aktywność w 11 sądach rejonowych. Wysoka aktywność występuje też w okręgach, w których procentowy udział sądów rejonowych bez świadczeń jest bardzo niski. Dzieje się tak w okręgach: elbląskim- aktywność w 5 sądach rejonowych, przy braku świadczeń w jednym sądzie; katowickim- aktywność w 10 sądach rejonowych, przy braku świadczeń w 3 sądach; szczecińskim- aktywność w 11 sądach rejonowych, przy braku świadczeń w 3 sądach.

Na tle powyżej wykazanej, osobliwej tendencji, naturalną wydaje się natomiast duża aktywność w okręgach z dużą jeszcze liczbą sądów pozbawionych świadczeń. Tak się dzieje w okręgach: gdańskim- aktywność w 7 sądach; gorzowskim- aktywność w 5 sądach; radomskim- aktywność w 7 sądach; rzeszowskim- aktywność w 6 sądach; wrocławskim- aktywność w 6 sądach.

Próba interpretacji.

Opisane powyżej zjawiska można próbować wytłumaczyć na kilka sposobów. Pierwsze, które się nasuwa jest następujące. Większa aktywność kuratorów zawodowych w zakresie normalizacji warunków pracy następuje tam, gdzie panują ku temu sprzyjające warunki wynikające z:

- przychylniej postawy decydentów, ukierunkowanej na ochronę praw pracowniczych,
- uwzględnienia specyfiki zawodu kuratora sądowego przy opracowaniu procedur i zasad związanych z przydziałem środków ochrony osobistej,
- rekomendacji wydanych wskutek działań i protokołów pokontrolnych Państwowej Inspekcji Pracy.

Jako podstawowa przeszkoda w możliwości zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy jawi się natomiast ujęcie monetarno-płatnicze w polityce finansowej sądów, w którym celem nadrzędnym staje się dokonywanie oszczędności, nawet kosztem podstawowych praw pracowniczych. Próby zmiany takiego stanu rzeczy bywają często przedstawiane jako działania roszczeniowe, niejednokrotnie napotykają na znaczny opór i poprzez to przyczyniają się do narastającego zniechęcenia w ich podejmowaniu.

Rozpoznanie sytuacji w zakresie realizacji obowiązków pracodawcy wobec kuratorów w skali całego kraju wskazuje na bardzo znaczne zróżnicowanie w tym obszarze. Wykonywanie takich samych obowiązków, w porównywalnych, a przynajmniej podobnych warunkach, nie determinuje zapewnienia zbliżonych warunków pracy w zakresie wyposażenia w środki ochrony osobistej lub rekompensaty za zwiększone zużycie odzieży lub obuwia. Podobnie drastyczne zróżnicowanie

występuje obecnie w zakresie wyposażenia zespołów kuratorskich i kuratorów zawodowych w sprzęt komputerowy i oprogramowanie.

8. Na jakim etapie są działania podjęte na rzecz zapewnienia przez pracodawcę zakupu odzieży/obuwia, zakupu środków ochrony sanitarnej, szczepień ochronnych, wypłaty ekwiwalentu za zakup odzieży ochronnej.

Na podstawie opisanych już odpowiedzi można się spodziewać i w tym zakresie dużej różnorodności. Na tak postawione pytanie nie odpowiedziało 17 okręgów. Były to w większości okręgi, w których we wcześniejszym pytaniu wybrano odpowiedź „nie są kontynuowane działania” oraz kilka, w których pominięto odpowiedź i na to pytanie.

Uzyskane odpowiedzi można podzielić wg etapu działań na kilka kategorii. Warto jednak podkreślić, że inną rangę mają starania o zakup rękawiczek jednorazowych, a zdecydowanie inną, starania o uzyskanie ekwiwalentu za odzież. Opis zjawisk na poziomie okręgów – a taki okręgowy charakter miała ankieta, utrudnia fakt dużego zróżnicowania aktywności w poszczególnych sądach rejonowych. I tak, w czterech okręgach, w zakresie starań o uzyskanie jednolitych zasad związanych z kwestią odzieży, wskazano etap o charakterze rozpoznawczym – wstępne rozmowy, zbierania opinii i podstaw do ich uwzględnienia (częstochowski, łódzki, toruński, wrocławski, wrocławski, zamojski). W kilku przypadkach wskazano na etap złożenia stosownych wniosków (o charakterze zapytań) do decydentów (gdański, gorzowski, kielecki, koszaliński, olsztyński). Część odpowiedzi zawartych w ankietach odnosiła się do etapu składania lub realizacji zamówień dotyczących środków ochrony sanitarnej (bielsko-bialski, bydgoski, jeleniogórski, kaliski, katowicki, koniński, krakowski, legnicki, lubelski, radomski, słupecki, świdnicki, tarnowski, tarnobrzeczki, warszawsko-praski).

Ankieta miała, co do zasady charakter rozpoznawczy. Stąd dopiero po jej przeprowadzeniu można będzie obecnie skonstruować narzędzie do bardziej precyzyjnego skalowania. Nie mniej jednak, odpowiedzi pozwoliły na rozpoznanie sądów, w których kuratorzy podjęli starania wychodzące poza obszar związany z zapewnieniem ochrony sanitarnej.

Na podstawie udzielonych odpowiedzi widać, że znaczna część obecnie podejmowanych działań w zakresie zapewnienia obowiązków pracodawcy była inicjowana przez kierowników zespołów. Może to wynikać z faktu, iż na poziomie poszczególnych jednostek są oni osobami, z którymi prezesi lub dyrektorzy sądów podejmują bieżące ustalenia związane z zabezpieczeniem i wyposażeniem stanowiska pracy. W pozostałych przypadkach, wykazanych incydentalnie, impulsem do podjętej aktywności były działania kuratora okręgowego (okręg gorzowski), związków zawodowych (okręg kielecki), czy specjalnie powołanej komisji (okręg toruński).

W ankiecie z okręgu zielonogórskiego wskazano na fiasko starań o zapewnienie realizacji obowiązków pracodawcy ze względu na odmowę o treści: „*kuratorzy otrzymują dodatek terenowy, który jest świadczeniem przysługującym z tytułu używania*

własnego samochodu do celów służbowych, zwiększonego zużycia odzieży ze względu na prace w terenie i nie mogą być dodatkowo zrekompensowane przez pracodawcę". To dość rozpowszechniony sposób nadinterpretacji dodatku terenowego. Znamienne jest zróżnicowanie i dokonywanie radykalnie odmiennych interpretacji uprawnień kuratorów w ramach tego samego okręgu. Np. w okręgu gdańskim „w 7 sądach złożono wnioski do Prezesa SR o wypłacenie ekwiwalentu za zakup odzieży i obuwia roboczego” i na dzień przekazania ankiety w 5 sądach nie uzyskali odpowiedzi, w 1 sądzie po spotkaniu kierowników ZKSS z prezesem SR ustalono, że zostanie wprowadzony ekwiwalent za odzież (obecnie trwa analiza kosztów ekwiwalentu), a w kolejnym z sądów otrzymali odpowiedź, że „postulat wypłaty ekwiwalentu za używanie przez kuratorów własnej odzieży jest niezasadny”.

Ze względu na fakt, że społeczność kuratorska w ostatnim okresie była bardzo zainteresowana informacjami o dokonywanych już w Polsce wypłatach ekwiwalentu za używanie odzieży, warto przytoczyć odpowiedź z okręgu szczecińskiego: „w 4 sądach wydane zarządzenia prezesa i dyrektora sądu rejonowego dot. wypłaty ekwiwalentu za zakup odzieży roboczej (SR Gryfice, Stargard, Świnoujście, Myślibórz). W pozostałych: podjęcie rozmów na rzecz zapewnienia ekwiwalentu, ustalanie wysokości ekwiwalentu, zapoznanie kuratorów z projektem zarządzenia i jego ostateczne opracowanie, oczekiwanie na zatwierdzenie i podpisanie budżetu na 2020 rok”.

9. Opis stanowiska pracy kuratora zawodowego oraz ocena ryzyka.

Kluczową sprawą dla realizacji przez pracodawcę opisywanych obowiązków jest właściwy opis stanowiska pracy kuratora i stosowna ocena ryzyka związanego z wykonywaniem powierzonych zadań. W tabeli 2 przedstawiono dane uzyskane w ankiecie dotyczące opisów stanowiska pracy. Zebrane informacje wskazują, że aż w 69 (21,7%) sądach rejonowych w Polsce nie funkcjonują opisy stanowiska pracy kuratora zawodowego. Wszędzie tam gdzie opis stanowiska pracy jest jednolity dla całego okręgu, tam też nie odnotowano występowania sądów, w których nie sporządzono takiego opisu. Można też dostrzec korelacje pomiędzy liczbą sądów rejonowych bez opisu stanowiska pracy kuratora, a liczbą sądów, w których nie są realizowane opisywane obowiązki pracodawcy w żadnej formie (odnotowano 130 takich sądów rejonowych). Na 69 sądów rejonowych, bez opisu stanowiska pracy, aż w 43 z nich kuratorzy nie otrzymują omawianych świadczeń w żadnej formie – to jest 62,3%. Na 249 sądów rejonowych, w których funkcjonuje jakiś opis stanowiska pracy, w 87 z nich kuratorzy nie otrzymują omawianych świadczeń w żadnej formie – to jest 34,9%. To czysto mechaniczne podejście, w którym abstrahujemy, w tym momencie, od jakości funkcjonującego opisu stanowiska. **Jakość tych dokumentów ma kluczowe znaczenie dla realizacji opisywanych obowiązków, zwłaszcza w przypadku świadczeń będących przedmiotem niniejszego opracowania i zdecydowanie korzystniejszym punktem wyjścia jest posiadanie opisu stanowiska pracy, szczególnie jeśli został on kompetentnie opracowany.**

Podobne analogie, w zakresie możliwości uzyskiwania świadczeń, można odnaleźć też porównując aktywność kuratorów (a czasem też służb BHP), w zakresie zmiany funkcjonujących opisów stanowiska pracy i oceny ryzyka zawodowego podejmowanych na przestrzeni ostatnich 3 lat.

Sąd Okręgowy	Liczba sądów, w których opisano stanowisko wraz z oceną ryzyka	Liczba sądów, w których nie opisano stanowiska wraz z oceną ryzyka	Liczba sądów, w których obowiązki a-d ³ nie są wykonywane w żadnej formie	Jednolite opisy stanowisk i oceny ryzyka w całym okręgu	Rok ostatniej zmiany w opisie ryzyka	Wprowadzenie zmian w opisie oceny ryzyka na przestrzeni 3 ostatnich lat
Białystok	2	1	3	nie	2018	nie
Bielsko-Biała	2	1	0	nie	2019	tak
Bydgoszcz	8	0	0	nie	2019	tak
Częstochowa	4	0	0	nie	2016	tak
Elbląg	6	0	1	nie	2019	tak
Gdańsk	6	5	7	nie	2019	nie
Gliwice	7	bd	0	nie	2007-2019	tak
Gorzów Wlkp.	5	0	4	nie	nie podano	tak
Jelenia Góra	5	1	0	nie	2014	nie
Kalisz	7	0	3	tak	2019	nie
Katowice	12	1	3	nie	2014-2019	tak
Kielce	7	5	10	nie	2014-2018	nie
Konin	4	0	2	nie	2018	tak
Koszalin	2	5	0	nie	2017	tak
Kraków	8	4	0	tak	2018	tak
Krosno	0	5	5	nie	nie podano	nie
Legnica	5	0	1	nie	2016-2018	tak
Lublin	7	4	bd	nie	2019	tak
Łomża	0	4	4	nie	nie podano	nie
Łódź	9	1	9	nie	2019-2020	tak
Nowy Sącz	5	0	1	nie	2019	tak
Olsztyn	10	0	0	tak	2018	tak
Opole	6	3	4	nie	2019	tak
Ostrołęka	5	0	0	nie podano	2017-2019	nie podano
Piotrków Tryb.	3	2	0	nie	2017	nie
Płock	7	1	7	nie podano	2019	tak
Poznań	20	1	20	nie	2005-2019	tak
Przemyśl	4	0	0	nie	2019	tak
Radom	2	5	6	nie	2007-2016	nie
Rzeszów	6	0	1	tak	nie podano	nie podano
Siedlce	7	0	6	tak	2016	tak
Sieradz	4	0	0	nie (podobne)	2017	tak
Słupsk	6	0	3	nie	2018	tak
Suwałki	3	2	4	nie	2018	tak
Szczecin	6	5	3	nie	2019	tak
Świdnica	5	0	3	tak	2009	tak
Tarnobrzeg	5	0	3	tak	2016-2018	tak
Tarnów	4	0	3	nie	2019	tak
Toruń	6	0	0	nie	2019	tak
Warszawa	2	6	2	nie	2018	tak
Warszawa Praga	6	0	0	nie	2019	tak
Włocławek	5	0	0	tak	2018	tak
Wrocław	10	0	5	tak	2016	nie
Zamość	0	6	3	nie podano	nie podano	tak
Zielona Góra	6	1	4	nie	2019	tak
Polska	249	69	130	9 TAK, 33 NIE, 3 BD		33 TAK, 10 NIE, 2 BD

Tab. 2. Dane obrazujące zależności pomiędzy opisami stanowiska pracy i świadczeniem obowiązków przez pracodawcę.

10. Działania podejmowane na przestrzeni ostatnich trzech lat na rzecz zmiany opisu stanowiska pracy i oceny ryzyka zawodowego, w jakim zakresie i z czyjej inicjatywy były podejmowane.

Część danych na ten temat zawiera tabela 2. Działania w tym zakresie w ostatnich trzech latach podejmowane były w sądach rejonowych w 32 okręgach. W 10 okręgach na pytanie o aktywność w tym zakresie w ciągu ostatnich 3 lat, uzyskano odpowiedź negatywną. Trzy okręgi nie udzieliły na to pytanie odpowiedzi. Jako rok ostatniej zmiany w ocenie ryzyka zawodowego w 15 okręgach podano rok 2019. Rok 2019 wystąpił jeszcze w 5 okręgach, jako rok zmiany, w którymś z sądów rejonowych danego okręgu. Rok 2018 wystąpił w 8 okręgach, rok 2017 w 3 okręgach, rok 2016 w 3 okręgach, rok 2014 jeden raz i rok 2009 jeden raz. W 5 okręgach nie udzielono na to pytanie odpowiedzi. Podsumowując można zaryzykować stwierdzenie, że w ostatnich 3 latach problematyka związana z opisem stanowiska pracy i oceną ryzyka zawodowego została w środowisku kuratorskim doceniona i znalazła odbicie w działaniach podejmowanych w sądach rejonowych, w ponad połowie okręgów.

Dość interesująco przedstawiają się odpowiedzi wskazujące na podmioty inicjujące takie działania. Z jednej strony dziwi, ale i cieszy jednocześnie, że w 8 okręgach, jako inicjatora zmian, wskazano inspektora BHP (w kilku tych przypadkach zbiegło się to w czasie ze zmianą osoby zatrudnionej na tym stanowisku). Pracodawcę jako inicjatora zmian wskazano w 7 okręgach, kuratora okręgowego w 5, a kierowników zespołów w 10 okręgach. W dwóch okręgach użyto jedynie ogólnego sformułowania kuratorzy-, a w jednym przypadku inicjatorem zmian były w wymiarze faktycznym związki zawodowe, które uruchomiły kontrolę Państwowej Inspekcji Pracy. W 12 okręgach (26,7%) nie wykazano żadnej aktywności w omawianym zakresie.

Kilka z zapisów ankiet wskazuje, że zmiany w zakresie opisu stanowiska pracy kuratora oraz oceny stopnia ryzyka zawodowego, toczyły się w ramach intensywnej dyskusji i sporów interpretacyjnych pomiędzy pracodawcą i kuratorami. Najbardziej radykalne zmiany nastąpiły w przypadku oparcia dyskusji o autorytet Państwowej Inspekcji Pracy.

10. Trudności z uwzględnieniem, w opisie stanowiska pracy kuratorów, ryzyk związanych z terenowym aspektem pracy.

Na pytanie o występowanie trudności z uwzględnieniem w opisie stanowiska pracy i ocenie ryzyka zawodowego, terenowego charakteru pracy, potwierdzenie występowania trudności w tym zakresie znalazło się w odpowiedziach z 26 okręgów (57,8%). W odpowiedziach z 14 okręgów nie zgłoszono takich trudności. W przypadku 5 okręgów nie odniesiono się do tej kwestii.

Najczęściej zgłaszany problem dotyczy nieuwzględniania w opisach terenowego charakteru pracy kuratora. W bardzo wielu przypadkach opisy stanowiska pracy kuratora są identyczne z opisami stanowiska pracy pracowników administracyjnych.

W wielu wypadkach terenowy charakter pracy sprowadza się praktycznie do jednego zdania, umieszczanego na koniec opisu stanowiska pracy – kuratorzy pracują również w terenie. Stąd na etapie identyfikacji zagrożeń ocena ryzyka ogranicza się do obciążeń układu mięśniowo-szkieletowego oraz wzroku, czy też ewentualnie możliwości porażenia prądem podczas obsługi komputera, czajnika, itp. Innym jeszcze zabiegiem stosowanym podczas sporządzania oceny ryzyka zawodowego jest dopuszczenie nawet dość rozbudowanego opisu pracy w terenie, lecz w kolejnych poszczególnych klasyfikacjach ryzyk nie znajduje to odzwierciedlenia.

Poniżej przytaczamy typowy wpis z tej części ankiety.

„W opisie stanowiska pracy uwzględniany jest wprawdzie aspekt pracy kuratora w terenie, ale na takim stwierdzeniu się kończy. W ocenie ryzyka w niedostatecznym stopniu uwzględniane są wymienione ryzyka. Występują trudności z uwzględnieniem zagrożeń potencjalnych, których wystąpienie nigdy nie zostało udokumentowane lub potwierdzone. Nie uwzględniono w ocenie ryzyka w wystarczającym stopniu narażenia kuratorów na zakażenie chorobami zakaźnymi typu grypa, gruźlica, świerzb, wirusowe zapalenie wątroby, HIV/AIDS itp. Nie uwzględniono także narażenia kuratorów na wypadki drogowe, pomimo tego, że kuratorzy w czasie wykonywania swoich zadań korzystają z własnych samochodów. Nie uwzględniono przeciążeń układu nerwowego (praca w stresie, nerwice, bezsenność). Nie uwzględniono zagrożeń biologicznych (grzyby w wilgotnych pomieszczeniach). Nie uwzględniono agresji osób odwiedzanych przez kuratorów, zagrożenia ze strony zwierząt domowych”.

W kilku też odpowiedziach wskazywano na brak konsultacji z kuratorami na etapie tworzenia opisu stanowiska pracy kuratora i oceny ryzyka zawodowego. Część inspektorów BHP w dalszym ciągu wydaje się nie wiedzieć na czym polega specyfika pracy kuratora zawodowego.

Bardzo ważną sprawą jest, poruszona w kilku odpowiedziach, kwestia wyboru odpowiedniej metody oceny ryzyka zawodowego. Pracodawcy/inspektorzy BHP dokonują wyboru takiej metody, w ramach której nie można ocenić wysokości ryzyka, o ile nie stwierdzi się, że takie zdarzenie wystąpiło. Prawdopodobnie nie jest to jedyna metodologia, gdyż towarzystwa ubezpieczeniowe w stosunku do grupy kuratorów zawodowych posługują się narzędziami oceny ryzyka które pozwalają lokować ten zawód w grupie podwyższonego ryzyka. Budująca, w tym kontekście, jest uwaga zamieszczona w ankiecie okręgu kaliskiego: *„trwają prace nad opracowaniem nowej metody oceny ryzyka, ponieważ w aktualnej metodzie, jeżeli nie wystąpi jakieś zagrożenie (jeśli się nie wydarzy), nie można tego ryzyka umieścić”.*

Krajowa Rada Kuratorów
00-950 Warszawa, al. Wjazdowskie 11
Przewodniczący
Grzegorz Kozera